

XVIII

a m ž i a u s
studijos

4

LIETUVOS

Didžioji Kunigaikštystė

Visuomenė. Kasdienybės istorija

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

XVIII

a m ž i a u s
studijos

4

LIETUVOS
Didžioji Kunigaikštystė
Visuomenė. Kasdienybės istorija

Sudarytoja

RAMUNĖ ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ

Lietuvos istorijos
institutas

Vilnius
2018

XVIII amžiaus studijos | Eighteenth-Century Studies

Recenzuojamas tęstinis mokslo leidinys, leidžiamas nuo 2014 m. | Peer-reviewed journal published since 2014.

Redakcinė kolegija | Editorial Board

Pirmininkė | Editor-in-Chief

Prof. dr. Ramunė ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ

Lietuvos istorijos institutas

Atsakingasis sekretorius | Editorial Secretary

Dr. Adam STANKEVIČ

Lietuvos istorijos institutas

Dr. Lina BALAIŠYTĖ

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Prof. dr. Richard BUTTERWICK-PAWLIKOWSKI

Europos koledžas Natoline, Londono universiteto koledžas |

College of Europe, Natolin, University College London

Prof. habil. dr. Jolanta GELUMBECKAITĖ

Frankfurto prie Maino Goethe's universitetas | Goethe-Universität Frankfurt am Main

Doc. dr. Liudas GLEMŽA

Vytauto Didžiojo universitetas

Doc. dr. Robertas JURGAITIS

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija

Prof. habil. dr. Janina KAMIŃSKA

Varšuvos universitetas, Pedagogikos fakultetas | Uniwersytet Warszawski, Wydział Pedagogiczny

Doc. habil. dr. Ilja LEMEŠKIN

Prahos Karolio universitetas, Baltistikos centras | Univerzita Karlova v Praze

Dr. Andrejus MACUKAS | канд. гіст. н. Андрэй МАЦУК

Baltarusijos mokslų akademijos Istorijos institutas |

Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Prof. habil. dr. Dariusz ROLNIK

Katovičų Silezijos universitetas | Uniwersytet Śląski w Katowicach

Dr. Gintautas SLIESORIŪNAS

Lietuvos istorijos institutas

Dr. Asta VAŠKELIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Prof. habil. dr. Andrzej B. ZAKRZEWSKI

Varšuvos universitetas, Teisės istorijos institutas | Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji

Svetainė internete | Website <http://www.istorija.lt/journals/xviii-amziaus-studijos/>

Redakcinės kolegijos adresas | Contact address

Lietuvos istorijos institutas

Kražių g. 5, 01108 Vilnius, Lietuva

El. paštas smigelskyte.stukiene@gmail.com

Knygos leidybą pagal „Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą“ finansavo Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. S-LIP-18-7)

Sponsored by the Research Council of Lithuania

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės

Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Sudarymas, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, 2018

© Straipsnių autoriai, 2018

© Lietuvos istorijos institutas, 2018

ISBN 978-609-8183-45-0

ISSN 2351-6968

TURINYS

- Pratarmė / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 8
Foreword / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 12

KASDIENYBĖS ISTORIJS

VIENUOLIJŲ GYVENIMAS

Andrea Mariani

- Świat rzeczy jezuitów w nieświeżu i w słucku. Między wymogami życia zakonnego a tożsamością szlachecką ... 20
Daiktiskasis Nesvyžiaus ir Slucko jėzuitų pasaulis. Tarp dvasininko luomo reikalavimų ir bajoriškosios tapatybės. *Santrauka* ... 57

Martynas Jakulis

- Nobiles pauperes*: Vilniaus misionierių špitolės globotiniai XVIII a. ... 58
Nobiles pauperes: The Clientele of the Congregation of Mission Hospital in Eighteenth-Century Vilnius. *Summary* ... 72

Asta Vaškeliėnė

- Etiketas ir buitinis reformuotoje XVIII a. antrosios pusės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pijorų edukacijoje: lyginamasis tyrimas ... 73
Etiquette and Household Routine in the Education of Piarists in the Second Half of the 18th Century in the Grand Duchy of Lithuania: Comparative Study. *Summary* ... 96

BAJORIŠKOJI ERDVĖ

Adam Stankevič

- Merkinės seniūno Mato Ogińskiego kasdienybė: ūkinių ir teisminių reikalų verpetuose ... 98
Daily Routine of Elder of Merkinė Mateusz Ogiński: in the Vortexes of Economic and Legal Matters. *Summary* ... 115

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė

- Veiklios moters kasdienybė: epizodas iš Izabelės Liudvikos Borch-Pliaterienės (1752–1813) gyvenimo ... 116
Daily Life of an Active Woman: Episode from the Life of Izabela Ludwika Borch Platerowa (1752–1813). *Summary* ... 143

Daiva Milinkevičiūtė

Tarp dviejų kolonų: XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios Vilniaus masonų kasdienybė simbolikoje ... 144

Between Two Pillars: Daily Life in the Symbolism of the Late Eighteenth Century Masons of Vilnius. *Summary* ... 163

Marius Daraškevičius

„Magiškasis kambarys“: gyvybinga ir prisitaikanti vaistinėls tradicija

Lietuvos bajorų namuose ... 164

‘The Magical Room’: Lively and Adaptive Tradition of a Still Room in Manor Houses of the Lithuanian Nobles. *Summary* ... 195

KARIO KASDIENYBĖ

Valdas Rakutis

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės kasdieninio gyvenimo standartai 1764–1788 m. ... 198

Standards of Ordinary Life in the Armed Forces of the Grand Duchy of Lithuania in 1764–1788. *Summary* ... 217

Eduardas Brusokas

1794 m. sukilėlių viešieji renginiai Vilniuje ... 218

Public Events Held by the Rebels of 1794. *Summary* ... 228

Lina Balaišytė

Rusų karininkija kasdieniniame ir šventiniame XVIII a. Vilniaus gyvenime: taikaus sugyvenimo regimybė ... 229

Russian Officers in Everyday and Festive Life in Eighteenth Century in Vilnius: the Semblance of Peaceful Coexistence. *Summary* ... 242

SOCIALINIAI RYŠIAI

Gintautas Sliesoriūnas

Lietuvos respublikonų suvažiavimai Vilniuje 1701 m.: bandymai įtvirtinti antisapieginio judėjimo iškovotą valdžią ... 246

1701 Lithuanian Republican Conventions in Vilnius: Attempts to Consolidate Power Won by the Anti-Sapegian Movement. *Summary* ... 268

Anna Lepalczyk

Situacija społeczna kowieńskich ewangelików augsburskich w świetle tumultu z 1765 roku ... 269

Kauno evangelikų liuteronų visuomeninė padėtis 1765 m. sąmyšio šviesoje. *Santrauka* ... 283

Piotr Pilarczyk

Modernizacja wymiaru sprawiedliwości. Reformy Sądu Komisji Skarbu Wielkiego Księstwa Litewskiego (1765–1791) ... 284
Nuosprendžių modernizacija. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdo komisijos teismo reformos 1765–1791 m. *Santrauka* ... 298

Domininkas Burba

Tiltai ir keltai kaip XVIII amžiaus Vilniaus pavieto bajorų teisinių ginčų objektai ir nusikaltimų erdvės ... 299
Bridges and Ferries as Objects of Dispute and Crime Locations among Eighteenth Century Nobles of Vilnius District. *Summary* ... 317

Александр Довнар / Aleksandras Dounaras

Реформа управления города Высокое (Брестское воеводство) 1794 года ... 319
Lietuvos Aukštojo Bresto vaivadijoje valdymo reforma 1794 m. *Santrauka* ... 364

ANOTACIJOS

Domininkas Burba. *Smurtiniai bajorų nusikaltimai ir bausmės XVIII amžiaus Vilniaus paviete*, Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2016. – 384 p. ISBN 978-609-471-085-8 / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 366

Wojciech Szafranski. *Józef Weyssenhoff – polityk, prawnik, legislator czasów Oświecenia*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2017. – 573 p. ISBN 978-83-232-3203-2 / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 368

Dariusz Rolnik. *Województwo mińskie i Jeleńscy w życiu publicznym Rzeczypospolitej w latach 1764–1795 w świetle ich korespondencji*, Katowice: Wydawnictwo uniwersytetu Śląskiego, 2018. – 238 p. ISBN 978-83-226-3124-9 / *Ramunė Šmigelskytė-Stukienė* ... 371

Ilustracijų sąrašas ... 372

Asmenvardžių rodyklė ... 375

Vietovardžių rodyklė ... 387

PRATARMĖ

Kasdienybės istorija, apimdama įvairialypę materialinių ir socialinių žmogaus kasdienybės formų, gyvenimiškojo mikropasaulio, mąstymo ir elgesio stereotipų analizę, siekia praeitį pažinti per jos subjektą – žmogų, žmonių grupes, visuomenes. Norint pajusti konkretaus istorinio laikotarpio visuomenės gyvenimo pulsą ar suvokti konkrečios istorinės asmenybės veiklos ir pasirinkimo motyvus, svarbu įsigilinti į ją supusią aplinką, kurioje glūdi dabartiniam laikams neretai netipiškų elgsenų, sprendimų, reakcijų ar pažiūrų priežastys. Kasdienybės istorijos tyrinėtoja Dorothee Wierling kasdienį gyvenimą apibrėžia kaip dimensiją, kurią įrėmina minkštosios ribos, kylančios iš gana nedidelės aprėpties kasdienio veikimo, tačiau atviro neribotam kiekiui įvairių patirčių, priklausomų nuo konkrečios visuomenės sudėtingumo ir jos pokyčių tempo. Kasdienybė (vok. *Alltag*) – tai sritis, kurioje žmonės kasdieninėje veikloje patiria tiesioginę įtaką. Iš esmės kasdienybės pasaulis yra nulemtas kitų. Kasdienis veiksmas vyksta pagal tam tikras bendras sąlygas, kurios nepriklauso nuo atskiro individo¹.

Apčiuopti žmones supantį pasaulį, kuriame pinasi darbas, politika, verslas, pramogos, šeima, religija, lavinimas, socialinė padėtis, estetika ar moralė, padeda *čia ir dabar* matmuo – kasdienybės studijų metodologinis pagrindas. Diskursui *čia ir dabar* suteikus centrinę vietą, Auksuolės Čepaitienės žodžiais, galima priartėti ne tik prie tos savaip sutvarkytos, akivaizdžios bei rutiniškai pasikartojančios tikrovės, bet ir prie veiksmų, lemiančių tokios tvarkos savitumą².

Gausus XVIII amžiaus šaltinių palikimas suteikia neįkainojamos informacijos, leidžiančios tyrinėtojui giliau pažvelgti į amžininkų gyvenimiškąjį pasaulį, atskleisti rutiniškai pasikartojančią to meto tikrovę bei suvokti bendrąsias kasdienį veikimą lėmusias sąlygas. Skaitytojams pristatomo ketvirtojo *XVIII amžiaus studijų* tomo tikslas ir yra žvelgiant pro kasdieninės rutinos prizmę praturtinti žinias apie aštuonioliktojo šimtmečio visuomenę, jos gyvenimo ritmą, amžininkų socialinius ryšius, asmenybių akiratį bei pasaulėžiūrą. Leidinyje publikuojamų istorikų, literatūrologų, menotyrininkų, Bažnyčios, valstybės, politikos ir teisės istorijos tyrinėtojų straipsnių objektai – tai konfesinės, socialinės ar profesinės bendruomenės, dvaro ir miesto visuomenės, šeimos kasdienybė, didiko, bajoro, miestiečio, kario kasdienė rutina, tarnybos kariuomenėje sąlygos, viešieji renginiai ir šeimos ritualai, laisvalaikio leidimo formos bei kitos istorijos.

1 Dorothee Wierling, The History of Everyday Life and Gender Relations on Historical and Historiographical Relationships, in: *The History of Everyday Life. Reconstructing Historical Experiences and Ways of Life*, edited by Alf Ludtke, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1995, p. 149–168.

2 Plačiau žr. Auksuolė Čepaitienė, Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė, in: *Lietuvos etnologija*, 2006, Nr. 5 (14), p. 15.

Leidinį sudaro dvi teminės dalys – „Kasdienybės istorijos“ ir „Socialiniai ryšiai“, taip pat ketvirtajame *XVIII amžiaus studijų* tome debiutuojanti „Anotacijų“ skiltis, kurioje pristatomos naujausios aštuonioliktojo šimtmečio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybės bei visuomenės tyrimams skirtos monografijos.

„Kasdienybės istorijų“ dalį sudaro dešimt straipsnių, pagal tyrimų objektą skirstomų į tris skyrius: „Vienuolių gyvenimas“, „Bajoriškoji erdvė“ ir „Kario kasdienybė“. Pirmajame skyriuje skirtingais aspektais aptariamas trijų vienuolių – jėzuitų, misionierių ir pijorų – veiklos ir kasdienio gyvenimo laukas. Italų mokslininko Andrea Mariani studijoje pirmą kartą istoriografijoje analizuojami klausimai, susiję su Jėzaus draugijos vienuolynų materialine kultūra ir jų ūkiu. Remdamasis Nesvyžiuje ir Slucke veikusiose kolegijose XVIII a. gyvenusiu vienuolių materialinės aplinkos tyrimais, Autorius parodo, kiek bendrame to meto Abiejų Tautų Respublikos privilegijuotųjų sluoksnių kontekste jėzuitai buvo specifinės materialinės kultūros nešėjai ir kiek jų daiktiškasis pasaulis atspindėjo bendrąją bajoriškąją materialinę kultūrą.

Į bajorijos luomą nauju aspektu – per Vilniaus misionierių špitolės globotinių bendruomenės tyrimus – žvelgiama Martyno Jakulio straipsnyje. Autorius ne tik išryškina šios karitatyvinės institucijos veiklos specifiką, bet ir atskleidžia, su kokiais sunkumais galėjo susidurti į miestus migruojantys kilmingieji. XVIII a. antrosios pusės Lietuvos provincijos pijorų kasdienės rutinos ypatumai analizuojami Astos Vaškienės tyrime, skirtame Lenkijos pijorų mokyklų veiklą reglamentavusiam darbui *Ordinationes Visitationis Apostolicae* (Varšuva, 1753–1754) ir jo pagrindu parengtam *Methodus docendi pro Scholis Piis provinciae Litvaniae* (Vilnius, 1762) palyginti.

Didikų ir bajorų gyvenimiškasis mikropasaulis atskleidžiamas pasitelkus dviejų iki šiol mažai istoriografijoje tirtų asmenybių – Merkinės seniūno, vaito ir Lietuvos kariuomenės petihorų pulkininko Mato Oginskio (1738–1786) bei Livonijos seniūnienės Izabelės Liudvikos Borch-Pliaterienės (1752–1813) kasdienybės tyrimus, pristatomus Adamo Stankevičiaus ir Ramunės Šmigelskytės-Stukienės straipsniuose.

XVIII a. chronologinius rėmus peržengiančiame Daivos Milinkevičiūtės tyrime analizuojama masonų ložių antspaūdų simbolika ir jos adaptacija kasdieninėje ritualinėje masonų veikloje. Materialinės bajorijos kultūros tyrimų lauką pratęsia Mariaus Daraškevičiaus straipsnis, atskleidžiantis namų vaistinėlės atsiradimo ir paplitimo priežastis, patalpos paskirtį, vietą namo planavimo struktūroje, ryšius su kitomis patalpomis, taip pat vaidmenį dvaro kasdienybės kultūroje. Nagrinėjant vienos patalpos – vaistinėlės – bajorų namuose atvejį, kartu siekiama parodyti ir namų planavimo kaitą XVIII a. pabaigoje – XIX a., atskleisti, kaip buvo prisitaikyta prie pakitusio higienos, asmeninės erdvės suvokimo, aktyvėjančio dvaro savininkų įsitraukimo į bendruomenės gydymą, valgymo ir svetingumo kultūros pokyčius ir kita.

Trečiajame pirmosios dalies skyriuje išsamiai aptariama Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kario kasdienybė taikos metais (Valdas Rakutis), analizuojami 1794 m. sukilėlių viešieji renginiai (Eduardas Brusokas) bei remiantis naujais empiriniais šaltiniais atskleidžiamas rusų karininkijos vaidmuo kasdieniniame Vilniaus gyvenime XVIII a. (Lina Balaišytė). Autorė L. Balaišytė parodo rusų karių ir visuomenės taikaus sugyvenimo regimybę: Lietuvos ir Lenkijos visuomenė buvo priversta susitaikyti su ilgą laiką valstybėje dislokuota svetima kariuomene, o rusų karininkija siekė išnaudoti buvimą Respublikoje naudingiems asmeniniams ryšiams sutvirtinti ir propagandiniams tikslams įgyvendinti. Nors miesto gyventojų butis buvo gerokai apsunkinta kariuomenės apgyvendinimo ir maisto tiekimo prievole, tačiau kasdienybėje stengtasi nekonfrontuoti su šia grėsminga jėga baiminantis dar didesnės prievartos. Rusų kariuomenės valdžios malonę ar atleidimą nuo įsipareigojimų siekta užsitikrinti dovanomis, sveikinimais ir kitais pagarbos ženklais.

„Socialiniams ryšiams“ skirtoje dalyje skelbiami tyrimai, aprėpiantys politinių bajorijos grupuočių, miestiečių, atskirų konfesinių bendruomenių istoriją bei teisės recepcijos to meto visuomenėje problemas. Gintauto Sliesoriūno straipsnyje analizuojami du Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės respublikonų – didikų ir bajorijos grupuotės, 1700 m. pabaigoje palaužusios didikų Sapiegų giminės hegemoniją ir iškovojusios Lietuvoje valdžią, – suvažiavimai, vykę Vilniuje 1701 m. gegužės ir liepos–rugpjūčio mėnesiais. Aptaręs suvažiavimų dokumentus ir jų reikšmę įtvirtinant Lietuvoje respublikonų konfederacinio pobūdžio valdymo formą, Autorius įvertina tarptautinį ir karinį suvažiavimų kontekstą.

Kauno evangelikų liuteronų visuomeninė padėtis 1765 m. kovo 20 d. įvykusio sąmyšio kontekste aptariama lenkų mokslininkės Annos Lepalczyk straipsnyje, parodančiame katalikų ir protestantų sugyvenimo problemas XVIII a. Lietuvos visuomenėje.

Teisinę XVIII a. visuomenės kasdienybę atskleidžia lenkų teisės istoriko Piotro Pilarczyko straipsnis, skirtas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Iždo komisijos teismo veiklai 1765–1791 m. laikotarpiu. Išanalizavęs teismo veiklą reglamentavusius teisės aktus ir jo darbo praktiką Autorius pažymi, kad, įsteigus naują, luominio teismo principus ardančią instituciją – Iždo komisijos teismą, nebuvo priimtos atitinkamos teisės normos, turėjusios tapti pamatu sprendimams priimti, o tai ypač sunkino šio teismo darbą.

Domininko Burbos tyrime svarbūs kasdienio gyvenimo elementai – tiltai ir keliai – analizuojami kaip XVIII a. Vilniaus pavieto bajorų teisinių ginčų objektai ir nusikaltimų erdvė, aiškinamasi, kurių rūšių smurtiniai nusikaltimai ant tiltų ar keltų buvo dažniausi, sprendžiamos geografinės lokalizacijos ir statistiniai klausimai, svarstoma bendra tiltų situacija Vilniuje ir jo apylinkėse.

Baltarusių mokslininko Aleksandro Dounaro straipsnyje bei pateikiamoje šaltinio publikacijoje per bajorų ir miestiečių socialinės sąveikos prizmę pristatomas Lietuvos Aukštojo (*Vysokaje*) magdeburgijos valdymas 1794 m. Parodoma, kaip keičiantis įstatyminei bazei privačios iniciatyvos keliu buvo sprendžiami miestiečių savivaldos klausimai.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės XVIII a. kasdienio gyvenimo tyrimai ne tik leidžia pažinti įvairių konfesinių, socialinių bei profesinių bendruomenių materialinę kultūrą, suvokti valstybinių, karinių ir teisinių institucijų veiklos modelius ir jų veikimo praktiką, bet ir pamatyti tos epochos „paprastą žmogų“, atskleisti šeimos ritualus, laisvalaikio leidimo formas, kūrybos procesus ir visuomenines aspiracijas. Atiduodami ketvirtąjį *XVIII amžiaus studijų* tomą į Maloniojo skaitytojo rankas, tikimės, kad jame publikuojami straipsniai suteiks naujų žinių apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų ir bajorų, valstybės tarnautojų ir teisėjų, karių ir vienuolių, vyrų ir moterų gyvenamąją aplinką bei socialinę raišką.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė
Vilnius–Minskas, 2018 m. liepa

FOREWORD

The history of everyday life, including multifaceted material and social forms of human daily life and analysis of the micro-world of everyday life, thinking and behavioural stereotypes, seeks to understand the past through its subject: human beings, human groups and societies. Willing to feel the pulse of society in the concrete historical period or to comprehend motifs for the work and choices of a specific historic personality, it is important to go deep into their environment wherein lies the reasons for behaviours, decisions, reactions or views often atypical for modern times. Researcher in the history of everyday life Dorothee Wierling described daily life as a dimension that is framed by the soft boundaries, rising from everyday activities of a fairly small scale, which are nevertheless open to the unlimited number of experiences depending on the complexity of a specific society and the pace of its changes. Everyday life (*Alltag*) is the space where people experience direct influence in their ordinary activities. In essence, the world of everyday life is defined by others. Daily actions take place following certain general conditions that are independent of separate individuals¹.

To feel the world around humans where intertwine work, politics, business, entertainment, family, religion, education, social status, aesthetics or morals, helps the dimension of *here and now*, which is the foundation of methodology in the studies of everyday life. When the *here and now* discourse is given central role, in the words of Auksuolė Čepaitienė one can approach not only that peculiarly arranged, obvious and routinely repetitious reality, but also the factors that define the distinctiveness of such order².

Plentiful heritage of the eighteenth century sources provides priceless information allowing researchers to have deeper look into the ordinary world of contemporaries, uncover repetitive reality of the times and to understand general conditions defining everyday activities. The aim of the fourth volume of the *Eighteenth-Century Studies*, presented now to the readers, is to enrich the knowledge about the eighteenth-century society, the rhythm of life, social links of the contemporaries, and horizon and worldview of personalities through the prism of the routine of everyday life. This publication includes objects of the articles by historians, literary critics, art critics, and researchers in church, state, political

1 Dorothee Wierling, The History of Everyday Life and Gender Relations on Historical and Historiographical Relationships, in: *The History of Everyday Life. Reconstructing Historical Experiences and Ways of Life*, edited by Alf Ludtke, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1995, p. 149–168.

2 For more see: Auksuolė Čepaitienė, Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvaranti erdvė, in: *Lietuvos etnologija*, 2006, Nr. 5 (14), p. 15.

and legal history: confessional, social or professional communities, soldier's daily routine, conditions in military service, public events and family rituals, forms of entertainment, and other narratives.

The publication is comprised of two topical parts, "Narratives of everyday life" and "Social links", also including a debuting in the *Eighteenth-Century Studies* column of "Annotations", presenting the most recent monographs in the research on the eighteenth-century state of the Grand Duchy of Lithuania and its society.

"Narratives of everyday life" consists of ten articles that are then divided into three topical chapters: "Life of monasteries", "Nobility's space" and "Soldier's daily life". First chapter discusses different aspects of activities and everyday life of three monasteries: the Jesuit, the Missionary and the Piarist. In the study by Italian scientist Andrea Mariani for the first time in historiography are questions analysed in regards to the material culture and economics of a monastery of the Jesuit society. On the basis of research into the material environment of monks abiding in the eighteenth-century colleges of Niasvizh and Slutsk, the author demonstrates how much were the Jesuits carriers of the specific material culture in the general context of the privileged classes of the Polish-Lithuanian Commonwealth, and how much was their world of things reflective of the general material culture of the nobility.

Article by Martynas Jakulis offers a new look at the class of nobility – through the research into Congregation of Mission hospital in Vilnius. The author not only highlights the specific activities of the charitable organization but also reveals what difficulties could nobles face when migrating into the cities. Peculiarities of the daily routine among the late eighteenth-century Lithuanian provincial Piarists are analysed in the research by Asta Vaškeliėnė, aiming to compare documents regulating activities of Polish Piarist schools: *Ordinationes Visitationis Apostolicae* (Warsaw, 1753–1754) and *Methodus docendi pro Scholis Piiis provinciae Litvaniae* (Vilnius, 1762), written on the basis of the former.

The micro-world of everyday life of aristocrats and nobles is revealed through the research into daily lives of elder of Merkinė, *vogt* and colonel of a petyhorcy unit of the armed forces of the Grand Duchy of Lithuania Mateusz Ogiński (1798–1786) and elder of Livonia Izabela Ludwika Borch Platerowa (1752–1813), presented in the articles by Adam Stankevič and Ramunė Šmigelskytė-Stukienė.

Research by Daiva Milinkevičiūtė, crossing boundaries of the eighteenth century, analyses symbols of the signets of the freemason lodges and their adaptation in daily ritual activities of the freemasons. The field of research into material culture of nobility is furthered in the article by Marius Daraškevičius, revealing reasons for emergence and spreading of a still room, its dedication and place in the planning structure of the house, relationship to other rooms, also the role in the everyday life culture of the manor house. Through the case study of one

room – the still room – in the nobleman's house the article also aims to show the changes in house planning in the late eighteenth – early nineteenth century, revealing adaptation to the changes in hygiene standards, understanding of personal space, and increasing involvement of the manor owners in the medical treatment of community, changes in dining and hospitality culture, etc.

Third chapter of the first part offers comprehensive discussion of soldier's daily life in the Grand Duchy of Lithuania in the time of peace (by Valdas Rakutis), analyses public events hosted by the rebels of 1794 (by Eduardas Brusonas) and, on the basis of empirical resources, reveals the role of the Russian officer community in the ordinary life of the eighteenth-century Vilnius (by Lina Balaišytė). L. Balaišytė discusses the appearance of peaceful cohabitation of the Russian soldiers and the public: the Lithuanian and Polish public was forced to reconcile with the presence of foreign army in the country, whereas Russian officer community sought to utilize their presence in the Commonwealth in enhancing useful personal relationships and for the purposes of propaganda. Even though the life of citizens was burdened by the duties of housing the army and providing food, in daily life they tried not to come into conflict with this menacing power to avoid even more violence. People wanted to earn favour of the Russian army leadership and be relieved of the aforementioned duties through gifts, compliments and other signs of respect.

The section dedicated to “Social links” presents research covering problems of political fractions of nobles, history of different confessional congregations and reception of the law by the society of the time. Article by Gintaras Sliesoriūnas analyses two conventions by the republican groups of aristocrats and nobles in the Grand Duchy of Lithuania, which at the end of 1700 broke the hegemony of the aristocratic family of Sapiehas and won the power in Lithuania, hosted in Vilnius in May and August of 1701. After discussing documents of the conventions and their importance in anchoring confederate type of government by the republicans, the author assesses international and military context of the conventions.

The public status of Evangelical Lutherans in Kaunas in the context of 20 May 1765 turmoil is discussed in the article by Anna Lepalczyk, revealing problems of cohabitation of Catholics and Protestants in the eighteenth-century Lithuanian society.

Legal realities in the everyday life of the eighteenth-century society are revealed in the article by Polish legal historian Piotr Pilarczyk, dedicated to the activities of the Treasury Commission of the Grand Duchy of Lithuania in the period of 1765–1791. After analysis of legal acts regulating work of the court and existing praxis, the author notes that with the establishment of new, principles of class-based court breaking institution – the Treasury Commission – there was no appropriate legal regulation brought forward to serve as basis for decision making, and that was a serious impediment to the work of this court.

In the research by Domininkas Burba bridges and roads, as important elements of the everyday life, are analysed as objects of legal disputes among the eighteenth-century nobility of Vilnius District and the space for crimes. The author analyses what type of crimes were most common on bridges or ferries, solves questions of geographic localities and statistics, and discusses general situation of bridges in Vilnius and its surroundings.

Article by Belarussian scientist Aleksandr Dounar, and the supplied publication of the source, present Magdeburgian governance of the town of Vysokaje in 1794 through the prism of social interaction between nobles and townspeople. It shows, how with the changing of laws through private initiative issues of self-governance were being resolved by the citizens.

The research into daily life of the eighteenth-century Grand Duchy of Lithuania allows not only to get acquainted with the material culture of different confessional, social and professional communities, to understand work models and praxis of state, military and legal institutions, but also to see the “simple human being” of the era, to show family rituals, forms of pastime, creative processes and aspirations of the society. Giving the fourth volume of the *Eighteenth-Century Studies* into the hands of our dear reader we hope, that the articles published therein will provide new knowledge about the living environment and social expressions of aristocrats and nobles, civil servants and judges, soldiers and monks, and men and women in the Grand Duchy of Lithuania.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė
Vilnius–Minsk, July 2018